

1. Principper for brancheplacering

Til statistisk brug Dansk Branchekode 2003 (DB03) indeholder 825 sekscifrede branchekoder¹. Disse branchekoder betegner forskellige økonomiske aktiviteter. Formålet med branchekoderne er at kunne kategorisere data til statistisk brug. DB03 danner således grundlag for en lang række statistikker om fx industri, handel, investeringer, serviceydelser, offentlig virksomhed mv.

1.1 Sådan finder man den korrekte branche

Aktiviteten afgørende Enheder, der udfører samme økonomiske aktivitet, tilhører samme branche, uanset om der er tale om selskaber, enkeltmandsvirksomheder, offentlige virksomheder eller andet. Når det skal afgøres, hvilken branche en given enhed skal placeres i, sondres der nemlig ikke mellem ejerforhold, juridiske forhold eller driftsform, idet disse forhold ikke vedrører selve aktiviteten.

Tilsvarende skelnes der ikke mellem, om arbejdet fx udføres maskinelt eller manuelt – moderne kontra traditionel arbejdsform er ikke noget klassificeringskriterium. Det spiller heller ikke nogen rolle, om fx el-installationsarbejdet eller rengøringsaktiviteten foregår til lands eller vands – geografiske forhold er uden betydning i den sammenhæng.

Der vil normalt være en entydig sammenhæng mellem aktiviteten og de produkter der er resultatet (output) af aktiviteten. Det betyder, at en aktivitet normalt kan fastlægges ud fra de produkter, der produceres. Men principielt er brancheklassifikationen en aktivitetsklassifikation og ikke en produktklassifikation.

Fremgangsmåde Branchekodning skal foretages vha. top-down-metoden, idet man skal starte på branchekodens højeste niveau og bevæge sig ned til stadig mere specifikke niveauer. Det kan være hensigtsmæssigt at kombinere denne metode med udelukkelsesmetoden, dvs. udelukke kodeværdier som aktiviteten ikke tilhører, når en enheds branchekode skal fastlægges, jf. nedenstående eksempel.

Eksempel: En enheds aktivitet er at udvinde kalk. I hvilken branche skal enheden placeres?

En hurtig gennemgang af hovedafdelingerne i DB03 viser, at hovedafdeling C, "Råstofudvinding", er den relevante hovedafdeling at placere udvinding af kalk i.

Hovedafdeling C er opsplittet i to afdelinger: CA, "Udvinding af energiråstoffer", og CB, "Anden råstofudvinding". Kalk er ikke noget energiråstof, og afdeling CB er derfor den relevante afdeling i dette tilfælde.

Afdeling CB er opsplittet i to hovedgrupper: 13, "Brydning af metalholdige malme", og 14, "Råstofudvinding i øvrigt". Kalk passer ikke med beskrivelsen "metalholdige malme", og derfor vælges hovedgruppe 14.

Hovedgruppe 14 er opdelt i 5 grupper. Den relevante gruppe i eksemplet er gruppe 14.1, "Brydning af sten mv."

Gruppe 14.1 er underopdelt i tre undergrupper. Undergruppe 14.12 er "Kalkbrud".

Undergruppe 14.12 er ikke yderligere underopdelt i DB03. Branchen er derfor 14.12.00, "Kalkbrud".

¹ Det er 15 flere brancher end DB93, som indeholdt 810 brancher.

Stikordsregisteret som genvej I mange tilfælde vil det ikke være nødvendigt at gå helt så systematisk frem. I stedet kan stikordsregisteret være en hurtig genvej til at branchebestemme en enhed, men det forudsætter, at man har et godt kendskab til opbygningen af DB03. Opbygningen er beskrevet i kap. 2.

1.2 Fastlæggelse af hovedaktivitet

Værditilvækst En enhed kan udøve en eller flere økonomiske aktiviteter. Enheden skal klassificeres efter hovedaktiviteten. Hovedaktiviteten er den aktivitet, der yder det største bidrag til enhedens værditilvækst. Værditilvæksten er forskellen mellem produktionen og forbruget i produktionen.

Alternative kriterier: input og output I praksis kan der være tilfælde, hvor det ikke er muligt at bestemme værditilvæksten for de forskellige aktiviteter, som en enhed udøver. I disse tilfælde sker klassificeringen ud fra alternative kriterier. Disse kriterier kan være baseret på input i form af lønomkostninger eller størrelsen af beskæftigelsen inden for de forskellige aktiviteter. Kriterierne kan også være baseret på output, dvs. produktion af varer eller tjenesteydelser i de forskellige aktiviteter, eller salgsværdien af de produkter, der fremstilles i de forskellige aktiviteter. Der er således tale om tilnærmede værdier, som kan anvendes som erstatning for kendskab til værditilvækst.

Biaktiviteter Hvis en enheds biaktiviteter er tilstrækkeligt store målt på omsætning og/eller beskæftigelse, kan det være relevant at registrere deres branche.

Hjælpeaktiviteter Til både hoved- og biaktiviteterne er der almindeligvis knyttet en række hjælpeaktiviteter, fx regnskabsføring, salg af egne produkter, transport, oplagring, indkøb osv. Disse hjælpeaktiviteter, i form af ikke-varige goder eller tjenesteydelser til brug i den pågældende enhed, tjener udelukkende til at støtte enhedens produktionsaktiviteter. Disse hjælpeaktiviteter skal derfor ikke indgå i overvejelserne, når enhedens hovedbranche og eventuelle bibrancher afgøres. Hvis hjælpeaktiviteterne udføres geografisk adskilt fra hovedaktiviteten, kan der oprettes særskilte hjælpeenheder. Sådanne enheder skal have samme branche som hovedaktiviteten.

Slutprodukt I mange tilfælde vedrører en enheds aktiviteter adskillige brancher. En virksomhed kan eksempelvis både fremstille halvfabrikata (fx tømmer) og det færdige produkt (fx stole). Denne situation kaldes vertikal integration. Med mindre det er åbenbart, at den største værditilvækst skabes i forbindelse med produktionen af halvfabrikata, placeres sådanne enheder i slutproduktets branche. Det vil i det nævnte eksempel være fremstilling af stole.

Lønarbejde En virksomhed, der udfører lønarbejde, foretager en bearbejdning af en råvare, den ikke selv ejer, til et slutprodukt, den heller ikke selv ejer. En sådan virksomhed skal brancheplaceres i overensstemmelse med den aktivitet, den foretager. Den virksomhed, der får udført sin produktion vha. lønarbejde skal også brancheplaceres i overensstemmelse med den aktivitet, den får udført.

Eksempel: Virksomhed A, der producerer skjorter for virksomhed B på basis af stof som virksomhed B ejer, branchekodes som en skjortefabrik.

Virksomhed B, der har bestemt designet for skjorterne og ejer produktet hele vejen igennem produktionsprocessen fra stof til færdig skjorte, branchekodes også som skjortefabrik. Det gælder uanset om den faktiske produktion af skjorterne sker i Danmark eller i udlandet.

1.3. Statistiske enheder

<i>Sammenlignelighed vigtig</i>	Af hensyn til sammenligneligheden af data er det vigtigt at anvende den samme grundlæggende branchenomenklatur i EU-medlemsstaterne. Af samme årsag er det ligeså vigtigt, at de forskellige medlemsstater indsamler data for samme type statistiske enheder.
<i>Firma og arbejdssted</i>	I det danske erhvervsregister foretages brancheklassifikationen for to statistiske enhedstyper: Firmaet og arbejdsstedet ² . Et firma defineres som en organisatorisk enhed, der udøver en eller flere økonomiske aktiviteter på et eller flere arbejdssteder. Et arbejdssted er en organisatorisk afgrænset del af et firma, der er beliggende på én adresse og har én - eller overvejende én – aktivitet.
<i>Faglig enhed</i>	Udover firmaer og arbejdssteder udarbejdes der også statistikker for faglige enheder (Kind of Activity Units). En faglig enhed består af de arbejdssteder inden for et firma, der har samme branche.
<i>Firmaer med flere aktiviteter</i>	Et firma vil ofte udføre en række forskellige økonomiske aktiviteter, der kan henføres til hver sin branche. Firmaet brancheplaceres i den branche, hvor den største del af værditilvæksten skabes. Brancheplaceringen foretages også her på grundlag af top-down metoden, hvilket betyder, at der først tages stilling til, hvilken hovedgruppe firmaet skal brancheplaceres i, inden placeringen fastlægges på lavere niveauer.

Eksempel: Et firma har aktiviteter i fremstilling af papir og pap der resulterer i en værditilvækst på 5 mio. kr., i fremstilling af plastemballage med en værditilvækst på 3 mio. kr. og i vognmandsvirksomhed med en værditilvækst på 6 mio. kr. Der tages først stilling til hvilken hovedgruppe firmaet skal placeres i. Det er industri med en samlet værditilvækst på 8 mio. kr. Inden for industri har firmaet størst værditilvækst i fremstilling af papir og plast. Som konsekvens af top-down metoden får firmaet derfor hovedbranche i fremstilling af papir og pap, selv om firmaet på enkeltbrancheniveau har størst værditilvækst i vognmandsforretninger.

² Det er under overvejelse at indføre en tredje statistisk enhedstype: koncernen. Der foreligger dog ingen beslutninger herom pr. 1.1.2003.